

Omek

Toldot 5786

2025. november 20.

Észáv új neve és a lencsefőzelék

Csupán néhány mondat választja el a Tórában egymástól azt a két pillanatot, amikor ugyanaz a személy kétszer is kap nevet. Ő Észáv, Jákob ikertestvére, aki azonban feltűnően eltérő úton jár tőle.

„És mondta Észáv Jákobnak: tölts le [a torkomon], kérlek, abból a piros, piros [ádom] dologból, mert fáradt vagyok én. Azért nevezik a nevét Edomnak.” (Mózes 1., 25:30)

Ez a mondat több kérdést is felvet:

1. Miért azt kéri, hogy „**töltsd le a torkomon**”, miért nem azt, hogy adjon neki enni?
2. Miért éppen a fáradtsággal indokolja Észáv a kérését? **Miért nem azzal, hogy éhes?**
3. **Miért a pirosságról nevezték el**, ami az ételnek a tulajdonsága? Nem lett volna sokkal logikusabb a fáradtságról, amit ő maga mond magáról?
4. Korábban azt olvastuk, hogy Észáv **már a születésekor is feltűnően vörös volt**. Miért nem akkor nevezték el így?

A szövegi kérdések mellett egy mélyebb, elvi kérdés is felmerül:

vajon etikailag helyes-e az, ha a másiknak olyan nevet adunk, amivel egy korábbi helytelen cselekedetére, viselkedésére

V. évfolyam, 6. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Canva AI

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. *További részletek:*

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

emlékeztetjük? Mit akar a Tóra tanítani ezzel?

Mint megannyi esetben, itt is, ha jól tesszük fel a kérdéseket, akkor az egyik megválaszolja a másikat.

Ha a történetet felületesen olvassuk, azt gondolhatjuk, hogy Észáv *éhes* volt, és ezért kérte a testvérétől, hogy *adjon* neki enni. Most az eredeti szövegből láthatjuk, ez két ponton is tévedés.

Ugyanis nem *éhes* volt, hanem *fáradt*, és nem azt kérte, hogy *adjon*, hanem azt, hogy *öntse le* a torkán, töltsse be a szájába. **Ez pedig nem egy normális kérdés!**

Azt mondta, hogy annyira fáradt, hogy enni sem tud. Ha azonban tovább olvassuk a szöveget, látjuk, hogy ez nem igaz, hiszen Jákob végül elé tette az ennivalót, amit ő önállóan el is fogyasztott.

A Tóra arra tanít minket, hogy jól figyeljünk oda arra, hogy mit mond a másik. Alapvetően szép és helyes dolog (sőt: *micva!*) az, ha jól feltételezünk róla és megértőek vagyunk. Van viszont egy határ–egy „vörös vonal” –, amit kötelességünk észrevenni, ha a másik átlépi. Pontosan ez történt Jákob és Észáv esetében.

Észáv átlépett egy határt. Olyasmit kért, ami a civilizált viselkedésen és kommunikáción kívül esik.

Jákob füle pedig nyitott volt – feltehetjük, hogy nem ez volt az első, sem utolsó alkalom, amikor érezte, hogy Észáv rossz úton jár.

Ezért volt Jákob válasza megfelelő: a főzelékért cserébe az elsőszülöttséget kérte. Aki így beszél, az nem méltó arra, hogy a továbbiakban az elsőszülöttséggel járó felelősséget viselje.

Észáv füle azonban már korántsem volt ennyire nyitott. Ő könnyen átlépett Jákob kétségkívül szokatlan kérése felett. Nem volt hozzá egy rossz szava sem. Sőt, még ki is hangsúlyozta, hogy milyen keveset ér neki az elsőszülöttség! (Jóval később azonban Jákobot hibáztatta a történetekért – ld. 27:36.)

Mindennek fényében jobban megérthetjük Észáv új nevének történetét. Bölcseink számos helyen tanítanak minket a nevek fontosságáról (pl. *Berácho*t 7b, *Ros Hásáná* 16b, *Jomá* 83b, *Midrás Tanchuma Háázinu* 7).

Nem mindegy, hogy milyen nevet választunk újszülött gyermekünk számára. A név az ember életpályáját bizonyos mértékben képes meghatározni.

Ezért hiba lett volna az újszülött Észávot a vörös hajáról elnevezni. A halacha szerint a másik gúnynéven való nevezése a *szóbeli sanyargatás* [*onáát devárim*] tilalma tárgykörébe tartozik (ld. *Vájikrá* 25:17, *Bává Mecjá* 58b, *Sulchán Áruch* CM 228:5).

Az említett incidens azonban már azután történt, hogy „*fel nőttek az ifjak*” (25:27), a személyiségük kialakult. Észáv saját magának, szabad akaratából választotta ezt a helytelen utat.

Ebben az esetben az utólag kapott neve nem számára jelöli ki a folytatást, hanem a külvilág számára ad le egy figyelmeztető jelzést, egyfajta emlékeztetőt.

Arról, hogy az elsőszülöttség eladásánál nem ő volt kiszolgáltatott helyzetben, hanem viselkedésével, kommunikációjával bizonyította be azt, hogy a továbbiakban alkalmatlan erre a szerepre.

Ez komoly tanítás és nagy újdonság a Tóra részéről. Hiszen miközben az újszülöttnél azon igyekszünk, hogy jó nevet válasszunk neki,

1 Ezt nemcsak az „ókori talmudisták” gondolták így. Elegendő megnézni az angol Wikipédia *Nominative determinism* vagy *Aptronym* c. szócikét, hogy bőséges kortárs példákat és elméleteket találjunk a témában.

hogyan inspirációt és pozitív példát állítsunk elé, addig a felnőtt esetében az, ami kívülről „megbélyegzés”-nek tűnhet, valójában a világ védelmét is szolgálhatja.

Egyúttal arra is tanít, hogy figyeljünk oda embertársaink beszédére, és – legalábbis saját magunk számára – fogalmazzuk meg határozottan, ha el kell határolódnunk a másiktól.

HETISZAKASZ

„Jichák szerette Észávot” – valóban csak a hús miatt?

Rögtön a hetiszakaszunk elején a Tóra látszólag igen komoly kritikát fogalmaz meg Jichák ősatyánkkal kapcsolatban.

Két gyermeke születik: a „mező embere”, a vadászatban jeleskedő Észáv, és a szelíd sátorlakó Jákob. Az anya, Rivká Jákobot szeretete, Jichák azonban meglepő módon Észávot. Az indoklás azonban talán még ennél is meglepőbb: „mert a vadhús a szája íze szerint való volt [cájid befív]” (Mózes 1., 25:28).

De vajon helyes-e azt állítani az egyik ősatyánkról, hogy ennyire evilági megfontolások alapján kedvelte jobban két gyermeke közül az egyiket?

Mindenekelőtt: valahányszor a Tórát tanulmányozzuk, fontos fejben tartanunk, hogy számosnehezen fordítható kifejezést tartalmaz.

Az egyik lehetséges fordítás, melyet talán a legfontosabb magyarázó, Rási is említ, valóban az, Jichák kedvelte azt a vadat, amit Észáv fia hozott neki a mezőről.

Azonban ez Rási számára önmagában nem elég magyarázat. Pontosan ezért hozza a másik olvasatot, mely szerint nem Jichák volt az, aki cájid befív (szó szerint: vad volt a szájában), hanem Észáv.

„Vadászott a szájával” – vagyis ravaszul becsapta az embereket. Jámbornak és vallásosnak

Ugyanez az oka annak is, hogy nem a fáradtságáról nevezték el. Hiszen nem azzal van a baj, ha valaki fáradt. A probléma abban állt, hogy milyen stílusban beszélt. Ennek a szimbólumává vált a lencsefőzelék látszólag mellékes színe – az egyetlen dolog, amire figyelni tudott, amikor meglátta azt, amit a teste kívánt.

tettette magát, de mindez csak színdarab volt, amivel saját, önös érdekeit szolgálta.

Ha tovább olvassuk a hetiszakaszt, látszólag bizonyítékot találhatunk az első, nehezebben elfogadható magyarázatra:

„Most vedd kérlek eszközeidet: tegzedet és ijadat, menj ki a mezőre, és fogj nekem vadat! És készítsd el azt nekem ízletesen, ahogyan szeretem, hozd el nekem, hogy ehessek, azért, hogy megáldhasson lelkem azelőtt, hogy meghalok.” (27:3-4)

Ez az a bizonyos áldás, amivel Jichák eredetileg Észávot akarta volna megáldani, de Rivká közbenjárásának köszönhetően Jákob volt az, aki végül megkapta. Ebből is azt láthatjuk, hogy Jichák kifejezetten azért hívja Észávot, mert ő az, aki a finom étel által képes arra, hogy Jichák meg akarja őt áldani.

Azonban ha alaposabban megfigyeljük a történet kontextusát is, meglepő részletre lehetünk figyelmesek:

„És Észáv negyven éves volt, amikor elvette feleségül Jehuditot, Beérinek, a hettitának a lányát és Boszmátot, Élonnak, a hettitának a lányát. És lettek Jichák és Rivká lelkének keserűségére.” (26:34-35)

Közvetlenül azelőtt, hogy Jichák Észávot akarja megáldani, Észáv meglehetősen furcsán viselkedik – hogy finoman fogalmazunk.

Miután az egész előző hetiszakasz szinte másról sem szólt, csak arról, hogy éppen Jichák, az ő szeretve tisztelt apja, hogyan kötött házasságot, és mennyire fontos volt Ábrahámnak az, hogy ki lesz a felesége, feltételezhetnénk, hogy az utódok megértik a lelkét.

Ehelyett azonban azt látjuk, hogy Észáv teljesen önhatalmúlag, szüleivel való konzultálás nélkül házasodik, ráadásul éppen azokkal, akiket Ábrahám nagyapja olyan gondosan elkerült. Így éppen ők lesznek azok, akik miatt Jichák és Rivká élete keserűvé válik.

Mit tehetett volna Jichák ebben a helyzetben? Hiszen mégiscsak a fiáról van szó!

Ha válásra kényszerítené, az elmérgesíthetné a helyzetet. Ha pedig hallgat, akkor azzal csak

tovább mélyülne a szakadék, ami Észávot elválasztja az ábrahámi örökség szellemiségétől.

Látszólag tökéletes a megoldás: arra kéri, hogy hozzon neki vadat. A szeretet és türelem szavával hívja vissza magához az eltévedt fiút, és ad neki egy fontos micvát: a szülői tisztelet lehetőségét. Ha ezt szépen teljesíti, akkor az a megtérés első lépése lehet, és talán még visszafordítható ez az aggasztó folyamat.

Mindebből jól látható, hogy Jichák Észáv iránti szeretete korántsem merült ki a gasztronómiai szempontokban. Még akkor sem, ha kifelé ezt mutatta – és ezt még a felesége is félreértette. Maga a Tóra tanúskodik róla, hogy az idős és megromlott látású Jichák nagyon is eszénél volt, és a család egészének spirituális fejlődését szem előtt tartotta.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:04 és 15:43 között.

Szombat kimenetele: 16:51.

Péntek este 17:30-tól tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.

Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól ima, Tóraolvasás, majd kidus (lakoma után mincha!).

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb *szombat reggel* 9:08-ig.

Hétköznapi reggeli imák vasárnaptól péntekig minden nap 8:00-kor.

Hétköznapi délutáni online tanulások vasárnaptól csütörtökig mindennap 14:00-kor.

Csatlakozás: <https://t.me/betjehuda>.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN V. évfolyam 6. számát

Daniel Hirsch adományozta nagymamája

Deutsch Kornélia Eszter

áldott emlékére,

akinek november 21-én van a 23. jorcájtja.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!